

3- عدم خروج موقوفه از وقفیت، بعد از تحقق وقف

۳- عدم خروج موقوفه از وقفیت، بعد از تحقق وقف

عدم برگشت پذیری وقف بعد از تحقق آن

۲۸۹. چند باب مغازه، چند سال پیش وقف مسجدی شده است، آیا اکنون می توان وقف را برگرداند؟

جواب: وقف قابل برگرداندن نیست.

۲۹۰. اولاً: حدود ۲۰ سال قبل شخصی اقدام به وقف زمین جهت حسینیه نموده است، و اهالی هم اقدام به ساخت حسینیه و برپائی مجالس عزاداری می نمایند. حال بعد از وقف و خواندن صیغه و تصرف وقف واقف می گوید من راضی نیستم و ابراز پشیمانی می کند. آیا شخصی که با آگاهی، صحت و سلامت و بدون اکراه ملکی را وقف می کند، مجدداً می تواند پس بگیرد و ابراز نارضایتی کند؟ ثانیاً: آیا می شود در این حسینیه مجلس عزاداری، نماز جماعت و سایر مراسم های مذهبی برگزار کرد؟

جواب: اولاً: نمی تواند پس بگیرد و نارضایتی بعدی اثری ندارد.

ثانیاً: در فرض سؤال اشکال ندارد.

۲۹۱. یک قطعه زمین مسکونی و مزروعی توسط شخص مالک وقف بر حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) گردیده و در ایام عاشورا صرف سوگواری حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) می شده است. اینک پس از گذشت مدت ها اشخاصی ادعای مالکیت وارث در آن زمین می نمایند، در صورتی که پدران و گذشتگان افراد مدعی تاکنون هیچگونه ادعایی در این خصوص ننموده اند. استدعا می شود بفرمایید تکلیف این موقوفه چیست و دعوی افراد مدعی چه صورتی دارد؟

جواب: در فرض سؤال اگر وقفیت زمین محرز باشد تملک آن جایز نیست و به هر حال اگر نزاعی در بین است رسیدگی به آن مربوط به محاکم ذیصلاح قضایی می باشد.

۲۹۲. یک دانگ از شش دانگ هر یک از قطعات اراضی روستائی وقف حضرت سید الشهداء (ع) می باشد و مدتی بدون توجه به مسئله وقف در اختیار زارعین قرار داشته است حال آیا زارعین با توجه به گذشت زمان می توانند ادعای مالکیت داشته و اراضی فوق الذکر را با اراضی دیگری تعویض نموده و اراضی معوضه مأخوذه را به تملک شخصی خویش درآورند.

جواب: وقف ملک نمی شود و نمی توانند آن را تبدیل نمایند.

مدت بقاء وقف بر وقفیت

۲۹۳. قریه با حدود معین وقف شده صیغه وقف جاری گردیده به تصرف وقف داده شده و سال ها به وقف عمل شده است. آیا می شود تحت عنوان اراضی موات یا مرتع، بخشی از آن را از وقف جدا کرد و ملی اعلام نمود یا اگر قریه وقف شده باشد هر آنچه از اراضی در محدوده قریه قرار گرفته محکوم به وقفیت است و باید کماکان به وقف عمل شود؟

جواب: هر آنچه از اراضی واقعه در محدوده قریه ی موقوفه که عنوان خاص قریه موقوفه شامل آن می شود شرعاً محکوم به وقفیت است حتی اگر بعد از عمل به وقف نسبت به آن پس از سالیانی به صورت بایر یا موات در آمده باشد باز هم از وقفیت خارج نمی شود و باید کماکان نسبت به آن وقف عمل شود و قابل جدا کردن از وقف و استملاک یا الحاق به اراضی منابع طبیعی نیست و احکام و آثار انفال و اموال عمومی بر آن مترتب نمی شود.

۲۹۴. زمین موقوفه ای وجود دارد که دارای سه قنات است و شهرداری به علت خشکسالی مستمر چند ساله، دو عدد از قنات ها را برای تأمین آب آشامیدنی مردم منطقه اجاره کرده است و آب قنات سوم که وقف طلاب منطقه و فرزندان واقف بوده به زمین فرو رفته و خشک شده و در نتیجه زمین هایی که با آب آن آبیاری می شدند تبدیل به زمین های بایر شده اند و درحال حاضر سازمان زمین شهری ادعا می کند که این زمین ها موات هستند، آیا این زمین ها به علت اینکه چندین سال کشت و زرع نشده اند ملحق به موات هستند؟

جواب: زمین موقوفه با ترک کشت و زرع آن به مدت چندین سال، از وقفیت خارج نمی شود.

۲۹۵. قنواتی است که از سه رشته آب تشکیل شده است و بیش از صد مالک دارد و تقریباً ۱/۶ آن وقف است این قنوات و اراضی تابعه آن سال های سال کشت و زرع می شده.

رشته مبدأ و مظهر این قنوات که در اثر حوادث طبیعی مدتی است که ضایع شده و مالکین نتوانسته اند بازسازی نمایند (و چون قنوات در مسیر رودخانه قرار دارد و آب آن از دو رشته دیگر استفاده می شود) و حال متولیان وقف و مالکین تصمیم به بازسازی گرفته اند، خواهشمند است ذیلاً پاسخ فرمائید: وقفیت و مالکیت و حق آنها به قوت خود باقی است یا خیر؟

جواب: با عروض خرابی موقت بر قنوات و ترک موقت کشت و بهره برداری از اراضی ملکی و وقفی وقفیت و ملکیت و سایر حقوق مشروعه زایل نمی گردد ولی اگر در اصل مالکیت یا ذیحقی اختلاف باشد باید در دادگاه رسیدگی شود.

۲۹۶. زمینی بوده متروکه که از وسط آن رشته قنات خشک شده ای عبور می نموده و دو حلقه چاه قنات نیز در آن وجود داشته قبل از انقلاب به عنوان حسینییه حصارى دور آن کشیده و بعد از انقلاب با تعمیراتی که بسیج در آنجا انجام داده به عنوان پایگاه بسیج و کلاس های قرآن و احکام و صندوق قرض الحسنه شروع به فعالیت نمود و حال با توجه به کمبود فضای آموزشی موقتاً برای تحصیل دانش آموزان آن را به آموزش و پرورش اجاره داده اند حال نظر مبارک را مرقوم فرمائید که:
۱- حکم استفاده موقت به عنوان مدرسه و در اختیار پایگاه بسیج چیست؟
۲- اجاره آن در کجا بایستی صرف گردد؟

جواب: زمین اگر وقف بوده اختیار آن با متولی شرعی است و اگر ملک شرعی کسی بوده اختیار آن با مالک شرعی فعلی است، و مجرد متروکه بودن در مدتی از زمان موجب خروج از وقفیت یا از ملکیت مالک نیست و اگر با اجازه مالک به قصد بنای حسینییه دور آن دیوار کشیده بودند، مجرد دیوار کشی بدین منظور کافی برای حصول وقفیت به عنوان حسینییه نیست.

۲۹۷. اگر ملکی وقف بر اولاد ذکور نسلا بعد از نسل شده باشد، آیا اگر موقوف علیهم به هر دلیلی از حقوق خود صرفنظر کنند، وقف زائل می شود؟ و در صورتی که موقوف علیهم موجود در طبقه قبل از حقوق خود صرفنظر کنند، طبقات بعدی چه تکلیفی دارند؟ و همچنین متولی شرعی املاک موقوفه در چنین حالتی نسبت به حقوق بطن های بعدی چه تکلیفی دارد؟

جواب: وقفیت با صرف نظر کردن موقوف علیهم از حقوق خود زائل نمی شود و صرف نظر کردن نسل قبلی از حق خود نسبت به موقوفه، تأثیری در حق نسل بعدی ندارد و وقف با آن منحل نمی شود، بلکه نسل بعدی حق دارد هنگامی که نوبت استفاده آنها از وقف رسید، همه حق خود را مطالبه کند، بلکه اگر در زمان نسل قبل مجوز شرعی فروش وقف وجود داشته باشد، واجب است بعد از فروش وقف ملک دیگری با پول آن به جای عین موقوفه، جهت استفاده نسل های بعدی از آن خریداری شود و بر متولی وقف هم اداره و حفظ آن برای همه طبقات موقوف علیهم واجب است.

۲۹۸. املاکی توسط واقف وقف خاص بر اولاد گردیده که در رژیم ستم شاهی این موقوفه مشمول اصلاحات ارضی شده و بین زارعین تقسیم شده است و هیچ یک از زارعین تاکنون قیمت اراضی متصرفی خود را نیز پرداخت نکرده است. به هر حال اراضی مذکور در اختیار زارعین می باشد و تاکنون از پرداخت حق مالکانه خودداری کرده اند.

با توجه به اینکه قانون اصلاحات ارضی بدون توجه به قوانین شرع و وقف تصویب و اجرا شده است در صورت امکان اعلام فرمائید، که آیا اسناد موقوفات خاص که مشمول اصلاحات ارضی شده اند و رعایت مقررات شرعی در تبدیل آنها نشده است باید ابطال شوند یا خیر؟

جواب: اراضی موقوفه مشمول قانون اصلاحات ارضی نیست و در جمهوری اسلامی اسناد مالکیت اراضی موقوفه و تعمیم قانون اصلاحات ارضی نسبت به اراضی موقوفه لغو شده است جهت تعیین تکلیف موارد اختلاف به دادگاه صالح یا ادارات مربوطه مراجعه نمائید.

۲۹۹. از دیرباز افراد خیر و نیک اندیش قسمتی از اموال خود را وقف (عام و خاص) می نمودند و این روند همچنان ادامه داشت تا زمان اصلاحات ارضی که موقوفات را اعم از عام و خاص از ید متولیان و ادارات اوقاف و امور خیریه خارج و بدون در نظر گرفتن شرایط موقوفات به زارعین صاحب نسق واگذار گردید. با توجه به موارد فوق الذکر مورد استفتاء از محضر مبارک این است که:

آیا زارعین می توانند به اسناد اصلاحات ارضی استناد کرده و مال موقوفه را اعم از عام و خاص در تصرف مالکانه خود داشته باشند؟
آیا در این خصوص فرقی بین وقف عام و خاص وجود دارد یا خیر؟

آیا کسی می تواند با توجه به سند اصلاحات ارضی خود را مالک دانسته و مجدداً موقوفه را وقف (عام و خاص) نموده و متولی تعیین نماید؟

جواب: زمین وقف، به تملک در نمی آید و فرقی میان وقف عام و وقف خاص نیست و امر زمین های اصلاحات ارضی تابع قانون مجمع تشخیص مصلحت نظام و مجلس شورای اسلامی است.

۳۰۰. در این محل مساجد و حسینییه ها و تکاپایی به وسیله شیعیان و جماعت اهل سنت احداث و سال های سال است، مسلمین در آن محل ها به ادای فرائض دینی و اقامه عزاداری و سایر مراسم مذهبی مشغولند. دولت با تصویب یک مصوبه اراضی بلامعارض شهر را به شعاع ۱۰ کیلومتر جهت تأمین هزینه و اداره امور شهری شهرداری تملک نمود تا شهرداری با فروش اراضی بلا معارض امکانات اداره شهر را تأمین نماید

نظر به اینکه اکثر مساجد و حسینیه ها به علل گوناگون نتوانسته اند عرصه و اعیان آنها را به ثبت برسانند در وضع فعلی در جهت به ثبت رساندن عرصه و اعیان مساجد شهرداری ادعای مالکیت عرصه مساجد و حسینیه ها را می نماید از محضر مبارک استدعا می نماید اعلام نظر فرمایند مساجدی که سال ها در آن ادای فرائض می شود و عمل به وقف چندین ساله دارد ادعای شهرداری به استناد تصویب نامه فوق که ناظر به اراضی بلامانع است وجه شرعی دارد یا خیر؟ و آیا عرصه و اعیان مساجد و حسینیه ها موقوفه و مشمول مقررات وقف می باشد یا خیر؟

جواب: عرصه و اعیان مساجد و حسینیه ها ملک نیست و موقوفه مشمول مقررات وقف می باشد.

۳۰۱. در رژیم طاغوت در جریان اصلاحات ارضی موقوفات را اعم از عام و خاص از ید متولیان و ادارات اوقاف و امور خیریه خارج و بدون در نظر گرفتن شرایط موقوفات به زارعین صاحب نسق واگذار گردید؟
با توجه به موارد فوق الذکر مورد استفتاء از محضر مبارک این است که:
آیا کسی می تواند با توجه به سند اصلاحات ارضی خود را مالک دانسته و مجدداً موقوفات را وقف نموده و متولی تعیین نماید؟

جواب: حکم کلی مسئله روشن است که موقوفات باید در جهت وقف و زیر نظر متولی شرعی مصرف شود و تغییر و تبدیل آن و وقف مجددش جائز و صحیح نیست ولی مسائل نزاعی باید در دادگاه حل شود.

۳۰۲. دهات و مزارع موقوفه خاص براساس قوانین و مقررات اصلاحات ارضی به زارعین صاحب نسق واگذار گردیده و در نتیجه نحوه پیاده کردن و شیوه کاربرد نظر واقف کاملاً تغییر داده شده و اصولاً عمل به وقف نیز منتفی گردیده عواید وقف باقی نمانده و متولی نیز ممنوع المداخله شده بدین ترتیب تقاضا می شود نظریه شرعی حضرتعالی را در رابطه ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۲۸/۱/۶۳ که مقرر می دارد از تصویب این قانون کلیه موقوفاتی که بدون مجوز شرعی به فروش رسیده یا به صورتی به مالکیت درآمده باشد به وقفیت خود بر می گردد و اسناد مالکیت صادر شده باطل و از درجه اعتبار ساقط است و اینکه برخی ادارات ثبت سال هاست از تاریخ تصویب قانون مزبور اقدام به ابطال اسناد صادره نمی نمایند و ضرر و زیان بسیاری به منافع موقوفه وارد می شود اعلام فرمایند.

جواب: وقف قابل تبدیل و تغییر و واگذاری و خرید و فروش نیست و امور ذکر شده موجب خروج وقف از وقفیت نمی شود و صادر کردن سند مالکیت برای زمین موقوفه جایز نیست و اعتبار ندارد و هر مقدار از اجرت و منافع وقف مطابق نظر واقف صرف نشده ضامن هستند و باید بپردازند و هرگونه تصرف در وقف باید زیر نظر متولی شرعی و صلاح وقف باشد و در غیر اینصورت حکم غصب را دارد.